

RAPPORT

PÆDAGOGISK PRAKSIS I SFO

*Spørgeskemaundersøgelse af
pædagogisk praksis i skolefritidsordninger*

**Projektperiode:
April-august 2005**

Projektnr.: 52475

**Rapporteringsmåned:
September 2005**

**Kunde:
Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø**

INDHOLD

1	INDLEDNING	4
2	HOVEDRESULTATER.....	6
3	PÆDAGOGISK PRAKSIS PÅ SFO.....	9
4	SFO OG UNDERVISNING	16
5	LÆRING OG KOMPETENCEUDVIKLING.....	25
6	PÆDAGOGISKE MÅLSÆTNINGER.....	29
7	SFO OG ANDRE FRITIDSTILBUD.....	35
8	BAG OM HOLDNINGEN TIL LÆREPLANER	37
9	BAGGRUNDSOPLYSNINGER OM DELTAGERE.....	41
10	METODE.....	43
	BILAG: SPØRGESKEMAER.....	47
	BILAG: SVARFORDELINGER.....	48

1 Indledning

I de seneste år er sket en kraftig vækst i antallet af børn der går i SFO. Alligevel er området relativt ureguleret og der findes ikke noget samlet overblik over det pædagogiske indhold i SFO'erne og hvad de bidrager med i børnenes liv. Der er, kort sagt, behov for mere viden om SFO'erne.

På den baggrund er Danmarks Evalueringsinstitut, EVA, i færd med at undersøge forholdet mellem de opstillede mål for skolefritidsordninger, SFO, og den pædagogiske praksis i disse.

Som en del af EVA's undersøgelse af SFO'erne, er der gennemført to spørgeskemaundersøgelser, én med SFO-medarbejdere og én med SFO-ledere. Denne rapport redegør for resultaterne af disse to undersøgelser.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen blandt SFO-*ledere* er at afdække:

- Pædagogiske målsætninger, deres udbredelse, omfang og karakter
- Pædagogisk praksis i dagligdagen, hvordan målsætningerne konkret realiseres
- Integration imellem SFO og resten af skolen
- Samarbejde imellem SFO andre lokale fritidstilbud
- SFO'ernes bidrag til læring og kompetenceudvikling hos børnene

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen blandt SFO-*medarbejdere* er at afdække:

- Kendskab til pædagogiske målsætninger
- Pædagogisk praksis i dagligdagen, hvordan målsætningerne konkret realiseres
- Samarbejde imellem SFO-medarbejdere og lærere
- SFO'ernes bidrag til læring og kompetenceudvikling hos børnene

Spørgeskemaerne til SFO-ledere og medarbejdere er blevet sendt til en stikprøve på 902 SFO'er. Svarene er indsamlet i perioden 25. maj til 22. juni 2005. I alt har 510 SFO-ledere og 458 SFO-medarbejdere, fordelt på 546 forskellige SFO'er udfyldt og returneret et spørgeskema.

Dataindsamlingen og afrapportering er foretaget af TNS Gallup. Udformningen af spørgeskemaet er sket i samarbejde mellem Gallup og EVA. I processen er indhentet værdifuld hjælp fra i alt 28 ledere og medarbejdere der har deltaget i fokusgrupper og pilottest for at sikre et velegnet spørgeskema.

Resultaterne af de to undersøgelser er gengivet i de følgende kapitler. Materialet er delt op i en række overordnede emner: Pædagogisk praksis; SFO og undervisning; læring og kompetenceudvikling; pædagogiske målsætninger; SFO og andre fritidstilbud samt baggrundsoplysninger om deltagerne i undersøgelsen.

Til sidst findes et kapitel der redegør mere detaljeret for metoden bag undersøgelsen. I bilag findes både spørgeskemaer og samtlige svarfordelinger.

2 Hovedresultater

Undersøgelserne er ganske omfattende og rummer mange interessante pointer. Sammenfatningen af hovedresultaterne herunder indeholder derfor kun de mest iøjnefaldende og de mest relevante resultater i forhold til undersøgelsernes formål.

For præcise spørgsmålsformuleringer og svarfordelinger henvises til selve rapporten og svarfordelingerne i bilag.

Hovedresultaterne er som følger:

- Generelt
 - Langt de fleste af de spørgsmål der er stillet til både ledere og medarbejdere, giver meget enslydende svar i de to grupper. Det tyder på en høj grad af konsensus mellem ledere og medarbejdere på SFO'erne, og indikerer også en god kvalitet i datamaterialet.
 - Ganske mange respondenter har benyttet muligheden for at give uddybende svar i fritekst, hvilket peger på en stor grad af engagement i undersøgelsen.
- Pædagogiske målsætninger
 - Langt de fleste SFO'er har udarbejdet pædagogiske målsætninger. 89 % af lederne og 87 % af medarbejderne angiver at de har målsætninger. Den største gruppe (50 % af lederne, 46 % af medarbejderne) oplyser at SFO'en indgår i de fælles målsætning for skolen og *desuden* har udformet selvstændige målsætninger. Resten fordeler sig ligeledes mellem at have *selvstændige* målsætninger og målsætninger der er en *del* af skolens.
 - Bevidstheden om de pædagogiske mål er stor – 97 % af medarbejderne er klar over om der findes pædagogiske målsætninger på deres SFO, 49 % tænker over målene i den daglige omgang med børnene, 97 % angiver at målsætningerne formidles til omverdenen på én eller anden facon
 - De mest almindelige indholdselementer i målsætningerne er: Mål for børnenes sociale udvikling, deres personlige udvikling og samarbejdet med forældrene. Det element der udpeges af færrest, er mål for samarbejde mellem undervisningsdelen og SFO
 - Halvdelen af de pædagogiske målsætninger tager udgangspunkt i en eller flere bestemte pædagogiske tilgange, så som rummelighed, anerkendende praksis og de mange intelligenser
 - Målsætningerne har flere forskellige funktioner: "rettesnor for den daglige praksis", "en måde at sætte ord på de ting vi praktiserer", "skaber en fælles faglighed blandt personalet" – alle funktioner nævnes af mellem 23 % og 47 % blandt både medarbejdere og ledere

- Pædagogisk praksis
 - De mest almindelige aktiviteter med børnene er de traditionelle: Spil, lege, udeaktiviteter, tegning, værksted, sport mv. Aktiviteter der er mere specielle eller kræver særligt udstyr er mere sjældne, det drejer sig om computerspil, video, musik, fælles overnatning, mv.
 - Samtale med børnene er en vigtig del af aktiviteterne – både målt på hyppighed og på hvor meget det fylder i hverdagen
 - Børnene selv er ofte initiativtagere til aktiviteterne, og der er opbakning til at børnene spiller en aktiv rolle: Et flertal blandt både medarbejdere og ledere finder at børnene bør have mest mulig valgfrihed med hensyn til hvilke aktiviteter de deltager i.

- Kontaktfladen mellem SFO- og undervisningsdelen
 - De fleste SFO'er har en betydelig fysisk kontakt med undervisningsdelen – 88 % ligger på samme område (matrikel), og 34 % har lokalefællesskab.
 - Hvad angår udvekslingen af medarbejdere er situationen asymmetrisk: 80 % oplyser at SFO-medarbejdere i et eller andet omfang har timer i undervisningsdelen, mens 11 % omvendt oplyser at lærerne deltager i SFO-aktiviteter.
 - Der finder som regel et samarbejde mellem SFO og undervisning sted. 97 % markerer at de har hyppige eller lejlighedsvis pædagogiske drøftelser med lærerne, 72 % at de ind imellem samarbejder med lærerne om fælles temaer, og 59 % har mulighed for at deltage i planlægningen af aktiviteter i undervisningsdelen. Hyppigheden af disse samarbejdsformer varierer noget fra SFO til SFO.
 - Sammenhængen mellem SFO og resten af skolen kan ifølge ledere og medarbejdere i SFO godt blive for stor: Der er et flertal i begge grupper som finder det er vigtigt at holde SFO og undervisning adskilt. Det er formentlig en del af årsagen til at der også på de fleste skoler er en klar adskillelse mellem de to. I hvert fald er der en vis sammenhæng således at respondenter der mener at adskillelsen er vigtig, som regel også i praksis oplever en klar adskillelse
 - I forlængelse heraf ses det, at et flertal af SFO-medarbejderne mener at børnene sjældent eller aldrig har brug for faglig støtte i SFO'en, og at børnene i øvrigt skelner skarpt mellem SFO og undervisningsdelen

- SFO og andre fritidstilbud
 - 44 % af SFO-lederne oplyser at de har et aktuelt samarbejde med andre lokale fritidstilbud. Det er især idrætsforeninger og fritidsklubber.
 - Tilsyneladende har SFO'erne selv været ret opsøgende for at skabe disse kontakter, det er som regel dem selv der har taget initiativet til (nogle af) samarbejdsrelationerne.

- Læring og kompetenceudvikling
 - SFO'erne ser det ikke som deres opgave at bidrage til den faglige udvikling der foregår i undervisningsdelen. 7 % af lederne og 9 % af medarbejderne mener understøttelse af

aktiviteter fra undervisningen er en vigtig opgave for SFO. Tilsvarende er der 5 % af de ledere der er positivt stemt over for lærerplaner, der mener at planerne bør indeholde udvikling af faglige kompetencer. Blandt medarbejderne er tallet 11 %.

- Både ledere og medarbejdere er overvejende positivt stemt overfor muligheden for at indføre læreplaner og overfor hensigtsmæssigheden af dette. 65 % af lederne og 54 % af medarbejderne angiver at læreplaner i nogen eller i høj grad er mulige at udforme. Henholdsvis 57 % og 54 % mener at læreplanerne i nogen eller i høj grad er hensigtsmæssige. Der er dog stadig en vis andel (38 % af lederne, 37 % af medarbejderne) der mener læreplaner vil være mindre eller slet ikke hensigtsmæssige.
- Der er gennemført en grundig, statistisk analyse af hvilke forhold der går hånd i hånd med en positiv holdning til hensigtsmæssigheden af at udarbejde lærerplaner for SFO. De vigtigste faktorer er:
 - SFO-ansatte der mener at børnene bør tilskyndes til at deltage i aktiviteter der svarer til deres behov frem for at have maksimal valgfrihed, er mere positivt stemt over for at indføre lærerplaner.
 - Ansatte i SFO'er under folkeskoleloven er mere positive over for lærerplaner end ansatte i SFO'er under friskoleloven.
 - Det mindretal som finder at én af SFO'ens vigtigste opgaver er at understøtte undervisningen, er positive overfor lærerplaner.
 - Pædagogudannede er mere positive over for lærerplaner end pædagogmedhjælpere er.
 - SFO-ansatte med kort anciennitet er mere positive over for læreplaner end ansatte med en lang anciennitet.

3 Pædagogisk praksis på SFO

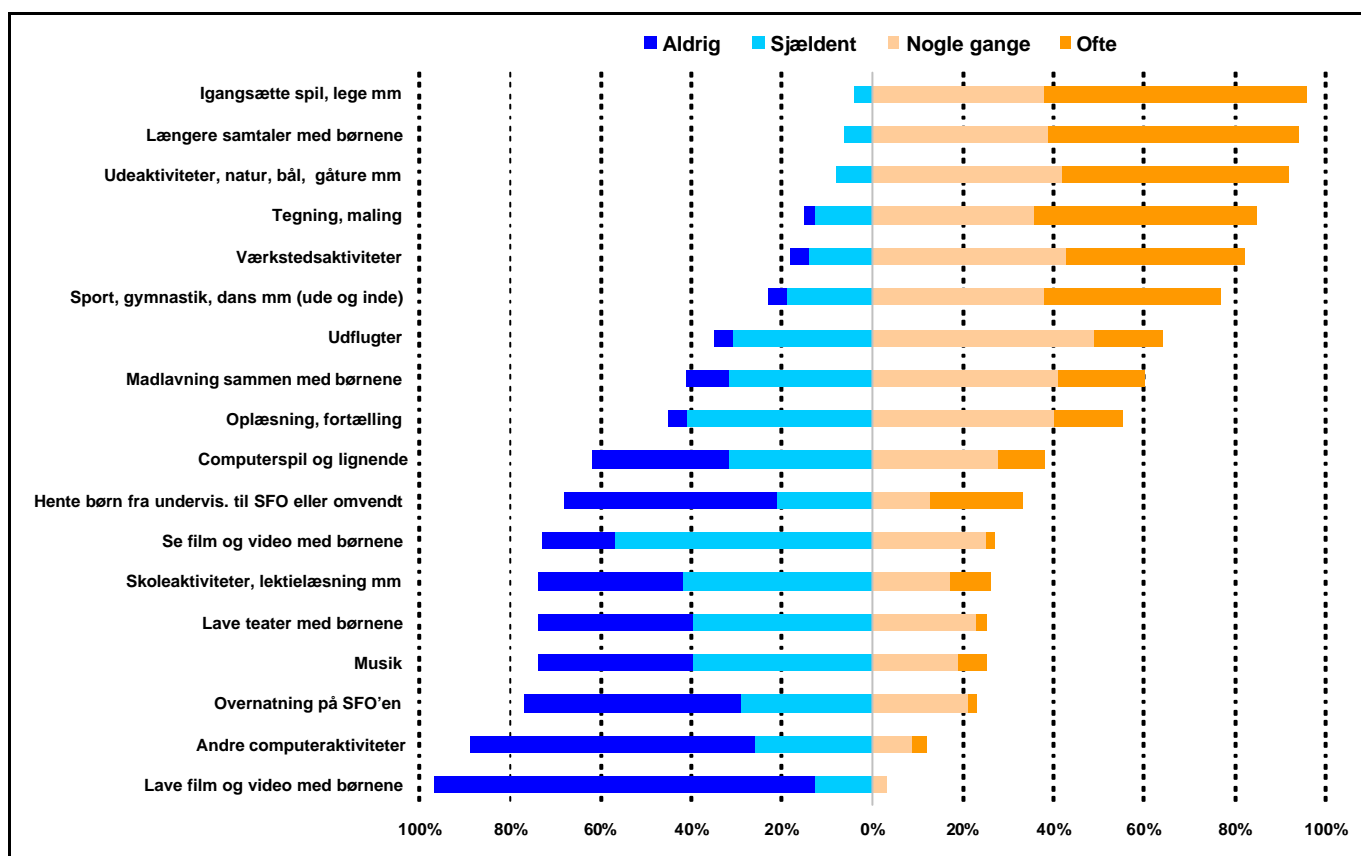
Dette kapitel ser på hvordan SFO'erne praktiserer det pædagogiske arbejde i dagligdagen. Da det netop er den pædagogiske praksis der står i centrum for undersøgelsen, er det her en stor del af resultaterne findes.

Kapitlet rummer oplysninger om hvilke konkrete aktiviteter der finder sted og hvor ofte, hvad medarbejderne og lederne finder vigtigst, hvem der sætter aktiviteterne i gang, samt nogle holdninger til konkrete problemstillinger.

Tilsammen tegner tallene et ganske omfattende og nuanceret billede af den pædagogiske praksis på danske SFO'er – både fra medarbejdernes og fra ledernes synsvinkel.

Figur 1 herunder viser hvor hyppigt medarbejderne foretager sig en række aktiviteter med børnene. Der er i alt spurgt til 18 forskellige typer af aktiviteter.

Figur 1
Aktiviteters hyppighed

Sådan er der spurgt: "Hvor ofte foretager du dig i SFO'en følgende aktiviteter med børnene?" Antal respondenter, n, er mellem 457 og 479 for de enkelte spørgsmål.

Figuren viser klare forskelle i hyppigheden af de forskellige pædagogiske gøremål. Allerøverst på listen ligger spil, lege og udendørsaktiviteter, der alle sammen dækker over mange

forskellige ting børnene kan foretage sig. 58 % af SFO-medarbejderne angiver at igangsætning af spil og lege forekommer "ofte"; 50 % angiver at udeaktiviteter forekommer ofte.

Længere samtaler med børnene fylder meget i SFO'erne – det ligger på en andenplads i hyppighed. Dermed er samtalen en ret central aktivitet (se også Figur 2).

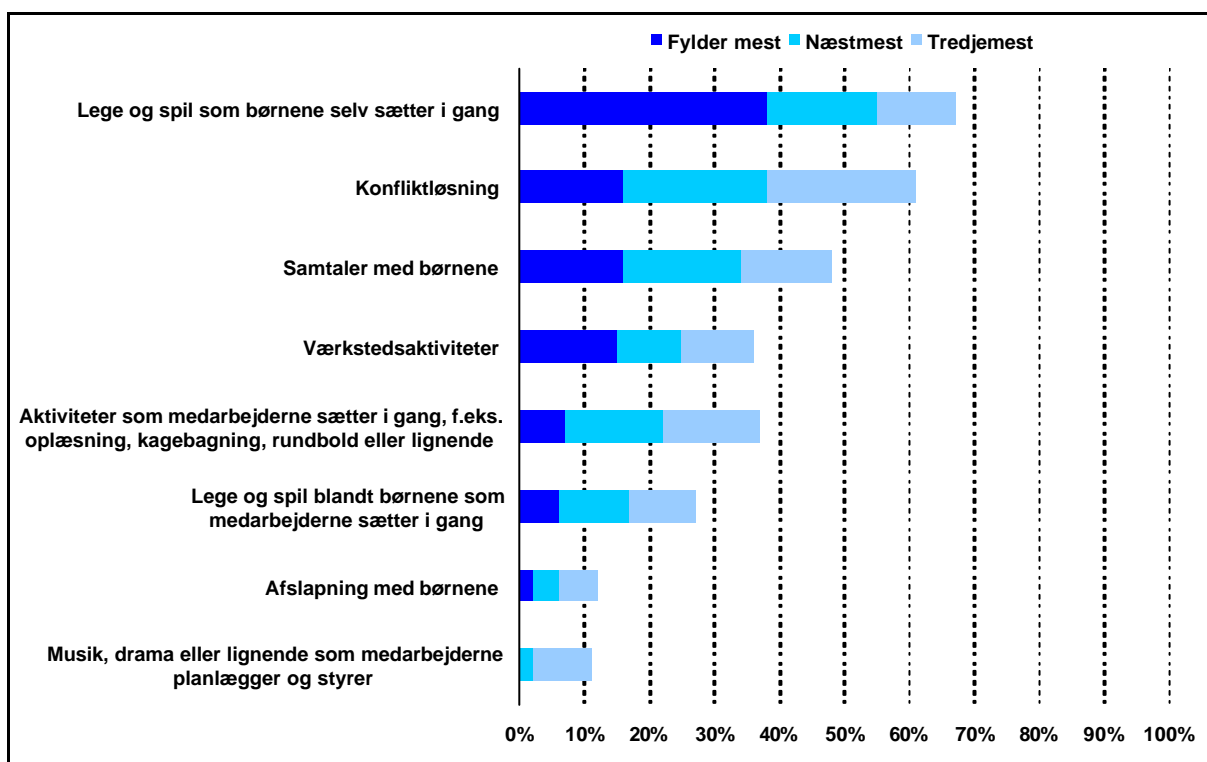
De lidt mere specifikke aktiviteter, som sport, udflugter, madlavning og oplæsning, forekommer lidt mindre hyppigt. Der er dog stadig flere som angiver "nogle gange" eller "hyppigt" frem for "sjældent" eller "aldrig" for denne gruppe af aktiviteter.

De mindre hyppige aktiviteter er dels dem som man ikke nødvendigvis forventer af en SFO, dels dem som kræver særligt udstyr. Det gælder f.eks. at lave film, computeraktiviteter, overnatning, musik og teater.

Blandt de mindre hyppige aktiviteter er også dem der har med undervisningsdelen at gøre: at hente/bringe børn til undervisningen, lektielæsning mv. Som vi skal se nærmere på i kapitel 4, er der betydelig forskel på hvor stor kontaktheden er mellem undervisningsdelen og SFO.

Der er visse kønsbetingede forskelle i svarene. De kvindelige medarbejdere har oftere længere samtaler med børnene, værkstedsaktiviteter samt tegning og maling. Til gengæld spiller mændene mere computer med børnene og har flere sportslige aktiviteter. Pædagoger er i øvrigt også tilsyneladende flittigere computerspillere end pædagogmedhjælpere.

Figur 2
Aktiviteternes omfang

Sådan er der spurgt: "Hvilke tre typer aktiviteter oplever du, fylder mest i hverdagen med børnene?" Antal respondenter, n, er mellem 436 og 442 for de tre angivelser.

En anden måde at se på omfanget af aktiviteterne på, er at dele dem op i forskellige kategorier, og spørge medarbejderne hvor meget de "fylder" i hverdagen. Det ses i Figur 2, hvor svarene ikke blot afspejler hyppigheden, men formentlig også varigheden og hvor meget energi der bruges på aktiviteterne.

Figur 2 tyder på, at lege og spil som børnene selv sætter i gang, er det der fylder mest i dagligdagen på SFO'erne. Det angiver 38 % af SFO-medarbejderne. Lege og spil som *medarbejderne* sætter i gang nævnes af 7 % som det der fylder mest. Det er altså børnene selv, der er de primære initiativtagere.

Antageligt er der et vist overlap mellem konfliktløsning og samtaler med børnene. Begge dele ligger højt på listen over aktiviteter der fylder meget i hverdagen. Samtalen ser altså ud til at spille en central rolle i SFO'ernes dagligdag (jf. også Figur 1).

Et andet spørgsmål er hvilke opgaver der er de vigtigste for SFO, når man ikke blot tænker på de konkrete aktiviteter, men også hvilke formål der ligger bag dem. Denne information kan ikke umiddelbart aflæses af de foregående spørgsmål. Derfor indgår også et spørgsmål, stillet både til medarbejdere og til ledere, om hvilke opgaver der er vigtigst for SFO. Det var været muligt at give tre prioriteringer; resultatet ses i Figur 3 (medarbejdere) og Figur 4 (ledere).

Først og fremmest skal det bemærkes, at der ser ud til at være god overensstemmelse mellem svarene fra medarbejdersiden og fra ledersiden – i den forstand at rangordningen af opgaver ligner hinanden i de to undersøgelser.

Således er de tre vigtigste opgaver for SFO'en 1) at støtte børns sociale udvikling, 2) at skabe et trygt og afslappende miljø uden for skolens rammer, og 3) at give omsorg. Den samme rangordning fremkommer uanset om man spørger medarbejdere eller ledere, og uanset om man ser på hvor mange der giver de enkelte opgaver første prioritet, eller på hvor mange der i det hele taget prioriterer de enkelte opgaver.

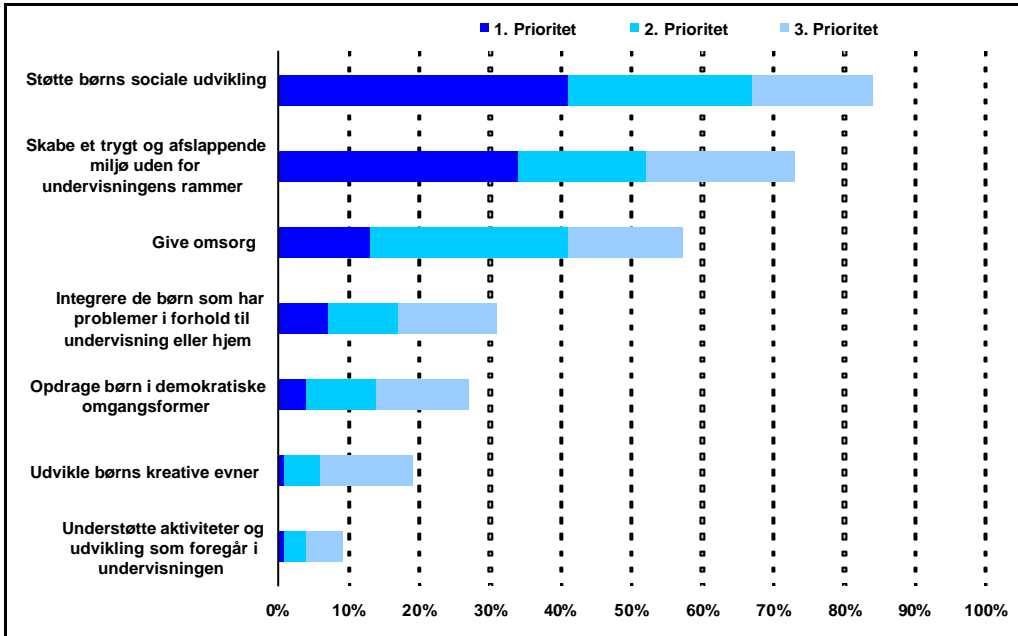
En vis forskel mellem medarbejdere og ledere ses på to opgaver, nemlig at opdrage børnene i demokratiske omgangsformer, og at integrere børn der har problemer i undervisningen eller i hjemmet. Der er 31 % af medarbejderne der prioriterer integration af børn med problemer, blandt lederne er tallet 21 %. Omvendt prioriterer 39 % af lederne en opdragelse i demokratiske omgangsformer; hos medarbejderne er det 27 % der har givet denne opgave første, anden eller tredje prioritet.

Det overordnede indtryk fra Figur 3 og Figur 4 er dog stadig, at der er god overensstemmelse mellem medarbejdernes og ledernes prioriteringer af SFO'ens opgaver. Det tyder på at skellet mellem ledere og medarbejdere ikke er så stort, at de to gruppers oplevelse af opgaverne og af hverdagen minder om hinanden.

Endelig kan det bemærkes at udviklingen af børns kreative evner og understøttelse af aktiviteterne fra undervisningen, prioriteres af et mindretal både blandt medarbejdere og blandt ledere. Det giver et fingerpeg om, at medarbejderne og ledelsen i SFO ikke ser det som deres opgave at bidrage til en egentlig faglig udvikling der primært varetages i undervisningen. Den fortolkning støttes af andre dele af undersøgelsen, især kapitel 5: Læring og kompetenceudvikling.

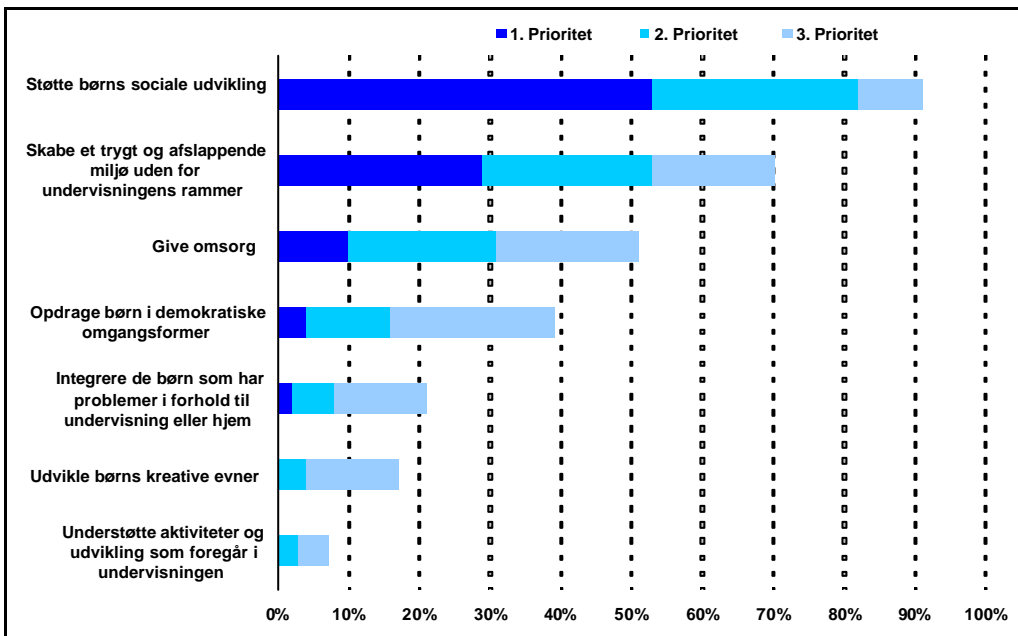
Dykker man ned i datamaterialet, ses der ikke ret mange iøjnefaldende forskelle i svarene for forskellige grupper af respondenter. Dog er ledere i store SFO'er mere tilbøjelige end andre til at give "støtte børns sociale udvikling" første prioritet.

Figur 3
De vigtigste opgaver ifølge medarbejderne

Sådan er der spurgt: "Hvad vurderer du, er SFO'ens tre vigtigste opgaver? Antal respondenter, n, er mellem 421 og 447 for de tre prioriteringer.

Figur 4
De vigtigste opgaver ifølge lederne

Sådan er der spurgt: "Hvad vurderer du, er SFO'ens tre vigtigste opgaver? Antal respondenter, n, er mellem 458 og 465 for de tre prioriteringer.

Selvom lege og spil som børnene selv sætter i gang fylder meget i SFO'erne, betyder det ikke at medarbejderne er fritaget for at sætte aktiviteter i gang. Det ses af Tabel 1 herunder.

Tabel 1
Medarbejderne som igangsættere af aktiviteter

Hvor ofte oplever du at det er medarbejderne der sætter aktiviteter i gang?	Medarbejdere
Ofte	25 %
Nogle gange	61 %
Sjældent	13 %
Aldrig	0 %
Total	100 %
n	458

Tabellen viser at 25 % af medarbejderne "ofte" oplever at det er dem selv eller deres kollegaer der sætter aktiviteter i gang. Den største gruppe, 61 %, oplever at det sker "nogle gange".

Figur 2 viste at det der fyldte mest, var "lege og spil som børnene selv sætter i gang", men det er ikke nødvendigvis en modsigelse i forhold til Tabel 1. Selvom aktiviteter på børnenes initiativ fylder mest, kan 86 % af medarbejderne godt "nogle gange" eller "ofte" sætte aktiviteter i gang.

Børnenes tilsyneladende ret aktive rolle som initiativtagere ses videre af Tabel 2; der er et flertal blandt både ledere og medarbejdere der finder at "børnene bør have mest mulig valgfrihed med hensyn til hvilke aktiviteter de ønsker at deltage i".

Der er lidt flere blandt ledere end blandt medarbejdere der mener at "medarbejderne bør tilskynde børnene til at deltage i aktiviteter der svarer til deres behov".

Tabel 2
Holdning til børnenes valg af aktiviteter

Hvilket af følgende udsagn er du mest enig i?	Ledere	Medarbejdere
Børnene bør have mest mulig valgfrihed med hensyn til hvilke aktiviteter de ønsker at deltage i	70 %	77 %
Medarbejderne bør tilskynde børnene til at deltage i aktiviteter der svarer til deres behov	30 %	23 %
Total	100 %	100 %
n	503	451

Tabel 3 til Tabel 5 går lidt tættere på nogle aspekter af den pædagogiske praksis.

Med hensyn til fordelingen af opmærksomhed mellem de ældre og de yngre børn, er det mest almindelige svar, at opmærksomheden fordeles ligeligt. Det mener 64 % af lederne og 68 % af medarbejderne. Henholdsvis 30 % og 27 % oplyser at de små børn kræver mere. Der er altså også på dette punkt god overensstemmelse mellem medarbejdernes og ledernes oplevelse af dagligdagen.

Tabel 3
Aktiviteter med yngre og ældre børn

Oplever du at I spiller en mere aktiv rolle overfor de yngre børn til og med 1. klasse end de ældre børn i 2. og 3. klasse?	Ledere	Medarbejdere
Ja, de små børn kræver mere	30 %	27 %
Vi forsøger at dele vores opmærksomhed ligeligt mellem de yngre og de ældre børn	64 %	68 %
Nej, vi har flere planlagte aktiviteter for de ældre børn	6 %	4 %
Total	100 %	100 %
n	503	448

Knap halvdelen af lederne og af medarbejderne oplyser, at de *ikke* deler børnene op i forbindelse med planlagte aktiviteter. Når opdeling finder sted, sker det primært efter alder, eller for at skabe nye relationer mellem børnene. Se Tabel 4 nedenfor.

Tabel 4
Opdeling af børnene i forbindelse med aktiviteter

Hvordan deler I oftest børnene op i forbindelse med de planlagte aktiviteter?	Ledere	Medarbejdere
Vi deler op efter alder	26 %	20 %
Vi deler op efter køn	4 %	3 %
Vi deler op for at skabe nye relationer	21 %	17 %
Vi deler ikke børnene op	42 %	45 %
Andet	12 %	19 %
Total	105 %	104 %
n	510	458

Anmærkning: Tallene summerer til mere end 100 % fordi nogle respondenter har givet mere end ét svar på spørgsmålet.

Både ledere og medarbejdere er ret splittede i spørgsmålet om hvad der er mest i centrum for indsatsen, fællesskabet eller det enkelte barn. 57 % oplyser at fællesskabet er i centrum, 43 % det enkelte barn. Jf. Tabel 5.

Tabel 5
Centrum for den pædagogiske indsats

Hvad oplever du er mest i centrum for jeres pædagogiske indsats?	Ledere	Medarbejdere
Fællesskabet	57 %	57 %
Det enkelte barns udvikling	43 %	43 %
Total	100 %	100 %
n	484	416

Et sidste aspekt af den pædagogiske praksis er de fysiske rammer. Deri ligger blandt andet udendørs arealer, legetøj, udstyr, lokaler, mv. Tabel 6 viser tilfredsheden med de fysiske rammer, i forhold til SFO'ens funktion.

Tabel 6
De fysiske rammer

I hvilken grad vurderer du at den SFO du arbejder i, alt i alt har passende fysiske rammer til at opfylde sine funktioner?	Ledere	Medarbejdere
I høj grad	34 %	31 %
I nogen grad	49 %	50 %
I mindre grad	14 %	17 %
Slet ikke	3 %	2 %
Total	100 %	100 %
n	508	455

Tilfredsheden med de fysiske rammer er blandet. Der er flere som "i høj grad" er tilfredse, end som "i mindre grad" er tilfredse, både blandt ledere og medarbejdere, så der er altså en overvægt i positiv retning. Der er henholdsvis 17 % og 19 % som "i mindre grad" eller "slet ikke" er tilfredse.

En nærmere analyse af datamaterialet viser at de mandlige medarbejdere er mere utilfredse med de fysiske rammer end de kvindelige. Måske tænkes der især på de udendørs rammer, mændene er nemlig som nævnt mere tilbøjelige end kvinderne til at dyrke sportslige aktiviteter med børnene.

4 SFO og undervisning

Et af formålene med undersøgelseerne er at belyse samarbejdet imellem lærere og SFO-medarbejdere. Derfor indgår i spørgeskemaet en række spørgsmål om kontaktflden mellem SFO og undervisningsdelen – både om de faktuelle forhold såsom lokale- og medarbejderfællesskab, men også om holdninger til hvordan kontakten mellem de to bør være.

Der er et flertal, både blandt ledere og medarbejdere, som finder at "undervisningen og SFO'en er klart adskilte". Det er især lederne der oplever adskillelsen. Det viser Tabel 7 herunder.

Tabel 7
Overgang mellem undervisning og SFO

Hvilket af de følgende udsagn passer bedst på din skole?	Ledere	Medarbejdere
Der er en glidende overgang mellem undervisning og SFO	37 %	44 %
Undervisningen og SFO'en er klart adskilte	63 %	56 %
Total	100 %	100 %
n	504	455

Den oplevede adskillelse mellem SFO og undervisning stemmer meget godt overens med holdningen til hvordan forholdene *burde* være, i den forstand at der også er et flertal som finder det er vigtigere at SFO og undervisning er klart adskilte, end at der er en sammenhæng mellem SFO og undervisning. Se Tabel 8.

Tabel 8
Holdning til sammenhængen mellem undervisning og SFO

Hvad synes du er vigtigst?	Ledere	Medarbejdere
At der er en sammenhæng mellem undervisningen og SFO, så børnene oplever en rød tråd i hverdag og aktiviteter	40 %	34 %
At SFO og undervisning er klart adskilte, sådan at barnet kan udfolde sig forskelligt i forskellige aktiviteter	60 %	66 %
Total	100 %	100 %
n	496	446

Tabel 7 og Tabel 8 viser, at mens lederne i højere grad end medarbejderne *oplever* en klar adskillelse, så er det især medarbejderne der mener at en klar adskillelse er *vigtig*. (Den sidste forskel, i Tabel 8, er dog ikke statistisk signifikant.)

For at undersøge sammenhængen mellem holdningen til adskillelse mellem SFO og undervisning, og oplevelsen af de faktiske forhold, er udarbejdet en krydstabel mellem de to spørgsmål. Denne ses i Tabel 9.

Tabel 9
SFO kontra undervisning: Sammenhæng mellem holdning og virkelighed (ledere)

		Hvilket af de følgende udsagn passer bedst på din skole?	
		Glidende overgang ml. undervisning og SFO	Undervisningen og SFO klart adskilte
Hvad synes du er vigtigst?	Sammenhæng mellem undervisningen og SFO, så børnene oplever en rød tråd i hverdag og aktiviteter	70 %	22 %
	SFO og undervisning er klart adskilte, så barnet kan udfolde sig forskelligt i forskellige aktiviteter	30 %	78 %
	Total	100 %	100 %
	n	184	309

Af Tabel 9 ses at SFO-ledere som mener der på deres skole er en glidende overgang mellem undervisning og SFO er mere tilbøjelige end andre ledere til også at foretrække en sammenhæng mellem undervisning og SFO.

Årsagen til at der er en klar sammenhæng mellem holdning og faktiske forhold, kan være at man påvirker dagligdagen så den svarer til ens opfattelse af hvordan tingene bør organiseres. Årsagssammenhængen kan dog også tænkes at gå den modsatte retning: At ens holdninger formes af de faktiske omstændigheder man arbejder under. I øvrigt gælder den samme tendens for medarbejdere (krydstabellen er dog udeladt).

Et udtryk for den fysiske kontakt mellem SFO og undervisning er lokalfællesskabet. Det ses i Tabel 10.

Tabel 10
Lokalfællesskab

Har I egne lokaler i SFO'en, eller har I lokalfællesskab/delelokaler med undervisningsdelen?	Ledere
Vi har egne lokaler	66 %
Vi har lokalfællesskab/delelokaler	34 %
Total	100 %
n	431

66 % af lederne oplyser at SFO'en har egne lokaler, resten at der er et lokalfællesskab. Spørgsmålet er blevet besvaret af 431 ud 510 ledere i undersøgelsen, svarende til 85 %. Grunden til de manglende svar er især at en del har misforstået spørgsmålet og sat to krydser. Disse svar er ikke talt med.

Lokalfællesskabet er naturligvis mest relevant i de tilfælde hvor SFO'en er placeret tæt på selve skolen. Det er den i 88 % af tilfældene, viser Tabel 11.

Tabel 11
Placering af SFO i forhold til skole

Er SFO'en placeret på skolens område (samme matrikel)?	Ledere
Ja, den er placeret på skolens område	88 %
Nej, de er adskilt	12 %
Total	100 %
n	500

Et andet faktisk aspekt af kontakten mellem SFO og undervisning, er overlappet af medarbejdere mellem de to – lærernes deltagelse i SFO-aktiviteter og SFO-medarbejdernes deltagelse i undervisningsdelen. Dette belyses af Tabel 12 og Tabel 13.

Tabel 12
SFO-medarbejdere i undervisningsdelen

Hvor mange af SFO'ens medarbejdere har timer i undervisningsdelen?	Ledere	Medarbejdere
Alle	17 %	18 %
Over halvdelen	27 %	27 %
Halvdelen	10 %	12 %
Under halvdelen	23 %	23 %
Ingen	22 %	20 %
Total	100 %	100 %
n	505	456

Tabel 13
Lærere i SFO

Er der lærere som deltager i aktiviteter i SFO?	Medarbejdere
Ja	11 %
Nej	89 %
Total	100 %
n	453

Det er betryggende for datakvaliteten at ledere og medarbejdere har stort set samme svarfordeling på et faktisk spørgsmål som antallet af SFO-medarbejdere der har timer i undervisningsdelen i Tabel 12.

I omkring halvdelen af SFO'erne er det mindst halvdelen af medarbejderne der har timer i undervisningsdelen. I cirka 20 % er der slet ingen af medarbejderne der bruger timer i undervisningsdelen. (Tallene varierer en lille smule alt efter om man ser på medarbejder- eller på lederundersøgelsen.)

Den modsatte vej rundt er kontakten mindre; 11 % af SFO-medarbejderne oplyser at der på deres skole er lærere som deltager i SFO-aktiviteter.

Overraskende nok viser en signifikanstest (krydstabellen udeladt her) at der *ikke* er nogen signifikant sammenhæng mellem om lærere deltager i SFO-aktiviteter, og om SFO-medarbejdere har timer i undervisningen.

Der er derimod en sammenhæng mellem oplevelsen af en glidende overgang mellem SFO og undervisning på den ene side, og SFO-medarbejdernes deltagelse i undervisningen. Tabel 14 herunder viser at SFO'er med en glidende overgang til undervisningen, typiske har flere -medarbejdere med timer i undervisningsdelen. Dette er ikke overraskende; SFO-deltagelse i undervisningen kan netop være med til at skabe en glidende overgang.

Tabel 14
Overgang mellem SFO/undervisning kontra timer i undervisningen (medarbejdere)

		Hvilket af de følgende udsagn passer bedst på din skole?	
		Glidende overgang ml. undervisning og SFO	Undervisningen og SFO klart adskilte
Hvor mange af SFO'ens medarbejdere har timer i undervisningsdelen?	Alle	24 %	14 %
	Over halvdelen	33 %	23 %
	Halvdelen	15 %	10 %
	Under halvdelen	17 %	27 %
	Ingen	12 %	26 %
	Total	100 %	100 %
n		199	254

Tabel 15
Timer i undervisningsdelen

Har du selv timer i undervisningsdelen?	Medarbejdere
Ja	60 %
Nej	40 %
Total	100 %
n	454

Tabel 15 viser at 60 % af medarbejderne selv har timer i undervisningsdelen. Det stemmer udmærket overens med Tabel 12 som viser at i de 80 % af SFO'erne der har medarbejdere i undervisningen, drejer det sig typisk om over halvdelen af medarbejderne.

Hvor mange timer det drejer sig om, viser Tabel 16. Her ses at der er betydelig forskel på hvor mange timer medarbejderne bruger i undervisningsdelen – 29 % bruger fire timer eller mindre, mens 20 % bruger 11 timer eller mere.

Tabel 16
Antal timer i undervisningsdelen

Hvor mange timer har du i undervisningsdelen?	Medarbejdere
1-4 timer	29 %
5-7 timer	27 %
8-10 timer	24 %
11 timer eller flere	20 %
Total	100 %
n	242

Samarbejdet mellem SFO og undervisningsdelen, kan ske i forbindelse med fælles temaer, f.eks. om trafik eller natur. Hvor hyppigt det sker, ses i Tabel 17.

Tabel 17
Samarbejde mellem SFO og lærerne

Hvor ofte samarbejder I med skolens lærere om fælles temaer for børnene (trafik, natur eller lignende), som går igen både i undervisningen og i SFO?	Medarbejdere
Ofte	8 %
Nogle gange	26 %
Sjældent	39 %
Aldrig	28 %
Total	100 %
n	455

Det temabaserede samarbejde mellem SFO-medarbejdere og lærere er ikke ukendt, 34 % af medarbejderne angiver at det forekommer "ofte" eller "nogle gange". Men omvendt oplyser resten, et flertal på 67 %, at det sker "sjældent" eller "aldrig".

Til gengæld er det hovedparten, 59 %, af medarbejderne der har mulighed for at deltage i planlægningen af aktiviteter i undervisningsdelen. Det viser Tabel 18.

Tabel 18
Deltagelse i planlægning i undervisningsdelen

Har du mulighed for at deltage i planlægningen af aktiviteter i undervisningsdelen inden for "tid til andet arbejde"?	Medarbejdere
Ja	59 %
Nej	41 %
Total	100 %
n	449

Det er de færreste SFO-medarbejdere der aldrig taler pædagogik med lærerne. 46 % har "ofte" pædagogiske drøftelser, mens en lidt større andel, 52 %, tager samtalerne når der opstår et konkret behov i forhold til bestemte børn.

Tabel 19
Pædagogiske drøftelser med lærerne

Har I løbende pædagogiske drøftelser med lærerne på skolen?	Medarbejdere
Ja, ofte	46 %
Kun når behovet opstår i forhold til bestemte børn	52 %
Nej, aldrig	3 %
Total	100 %
n	456

Det er også et flertal (64 %) af SFO-medarbejderne der gennemfører forældresamtaler med børnenes lærere. Det ses af Tabel 20 herunder.

Tabel 20
Forældresamtaler i fællesskab med lærerne

Gennemfører I forældresamtaler sammen med børnenes lærere?	Medarbejdere
Ja	64 %
Nej	36 %
Total	100 %
n	455

En anden form for kontakt mellem SFO og undervisningen går på indholdet af aktiviteterne. Et eksempel på SFO-aktiviteter der knytter an til undervisningsdelen er lektiehjælp. Udbredelsen af lektiehjælp er illustreret i Tabel 21.

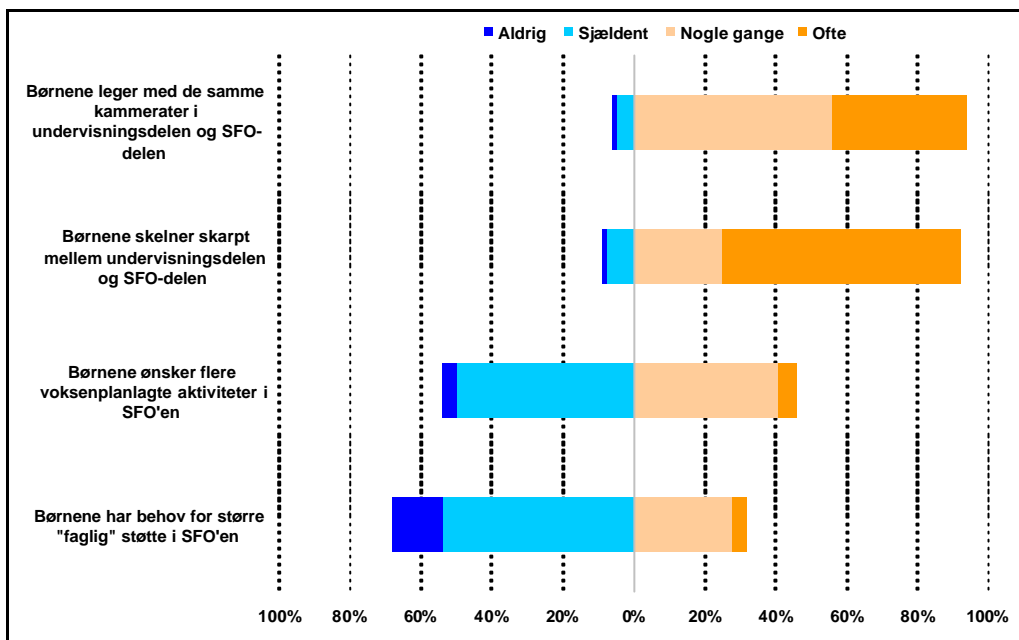
Tabel 21
Lektiehjælp

Giver I lektiehjælp til børnene i SFO?	Medarbejdere
Ja, det har vi systematiseret (via lektiecafé eller lignende)	7 %
Ja, når forældre eller børn beder om det	42 %
Nej	51 %
Total	100 %
n	458

Det ses af tabellen at 49 % oplyser at give lektiehjælp, som regel på anmodning fra forældre eller børn, sjældnere systematiseret i form af lektiecafé eller lignende.

Selvom undersøgelsen er baseret udelukkende på svar fra SFO-medarbejdere og deres ledere, er der også inkluderet fire spørgsmål om hvordan medarbejderne oplever *børnenes* syn på forholdet mellem SFO og undervisning. Resultaterne er illustreret i Figur 5 herunder.

Figur 5
Børnenes synspunkter

Sådan er der spurgt: "Hvordan oplever du børnenes syn på forholdet mellem undervisning og SFO'en?" Antal respondenter, n, er mellem 435 og 449 for de enkelte spørgsmål

Figuren viser, at børnene ifølge SFO-medarbejderne som regel har de samme legekammerater i undervisningen og SFO-delen. Det peger på en oplevelse af sammenhæng mellem de to dele.

På den anden side skelner de fleste børn ifølge medarbejderne ret skarpt mellem SFO og undervisning; det forhold at kammeraterne er de samme slører altså tilsyneladende ikke overgangen.

Skillelinjen mellem undervisning og SFO er ikke nødvendigvis en dårlig ting – i hvert fald har børnene (ifølge de voksne) forholdsvis sjældent brug for større faglig støtte i SFO'en. Det er også mere almindeligt at børnene "sjældent" eller "aldrig" ønsker flere voksenplanlagte aktiviteter, end at de "nogle gange" og "ofte" vil have det.

Et sidste aspekt af kontaktheden mellem SFO og undervisning drejer sig om de mere organisatoriske forhold. For at belyse disse, er SFO-lederne blevet spurgt om hvorvidt de deltager i ledelse og planlægning for hele skolen, om de har deres eget forældreråd, og om de deltager aktivt i arbejdet med "Fælles Mål". Svarene er vist i Tabel 22–Tabel 24.

Tabel 22

Deltagelse i ledelse og planlægning for hele skolen

Indgår du i ledelse og planlægning af aktiviteter der vedrører hele skolen?	Ledere
Ja	70 %
Nej	30 %
Total	100 %
n	498

Tabel 23

Eget forældreråd for SFO'en

Har jeres SFO sit eget forældreråd?	Ledere
Ja	51 %
Nej, den fungerer direkte under skolebestyrelsens ansvar	49 %
Total	100 %
n	503

Tabel 24

Deltagelse i beslutninger omkring arbejdet med "Fælles Mål"

Har du deltaget aktivt i at beslutte hvordan I skal arbejde med Undervisningsministeriets "Fælles Mål" på skolen?	Ledere
Ja	44 %
Nej	56 %
Total	100 %
n	502

Af de tre tabeller ses at:

- 70 % af SFO-lederne indgår i ledelse og planlægning for hele skolen.
- 51 % af SFO'erne har deres eget forældreråd, uafhængigt af skolebestyrelsen
- 44 % af SFO-lederne har deltaget aktivt i at beslutte hvordan der på skolen skal arbejdes med Undervisningsministeriets "Fælles Mål".

Sammenfattende belyser spørgsmålene i dette kapitel fire overordnede forhold omkring kontaktfladen mellem SFO og undervisning:

- 1) De faktuelle omstændigheder omkring medarbejderudveksling og lokalefællesskab
- 2) Holdningerne blandt både ledere, medarbejdere og børn.
- 3) Samarbejdet om pædagogik og aktiviteter mellem lærere og SFO-medarbejdere
- 4) Organisatoriske og ledelsesmæssige forhold.

På flere områder må der siges at være en væsentlig grad af kontakt i dagligdagen: Der deles lokaler og medarbejdere, der foregår pædagogiske drøftelser mellem faggrupperne, og SFO-ledelserne deltager ofte i ledelsen af hele skolen.

Samtidig er svarene dog så spredte, at der stadigvæk er mulighed for et tættere samarbejde, uanset om dette så er hensigtsmæssigt eller ej. Det største potentiale for mere kontakt ser umiddelbart ud til at være lærernes deltagelse i SFO-aktiviteter, som kun et mindretal af SFO'erne kender til.

5 Læring og kompetenceudvikling

SFO'ernes rolle inden for læring og kompetenceudvikling er i denne undersøgelse især belyst ved at undersøge holdningen til at indføre læreplaner for SFO, og til hvad læreplanerne i givet fald bør indeholde.

I Tabel 25 og Tabel 26 ses resultaterne af spørgsmål om henholdsvis *muligheden* for at indføre læreplaner, og *hensigtsmæssigheden* af at indføre lærerplaner. Begge spørgsmål er stillet både til ledere og til medarbejdere.

Tabel 25
Læreplaner – vurdering af mulighed

I hvilken grad vurderer du at det er muligt at udforme skriftlige pædagogiske læreplaner for børnenes ophold i SFO?	Ledere	Medarbejdere
I høj grad	24 %	16 %
I nogen grad	41 %	39 %
I mindre grad	22 %	26 %
Slet ikke	9 %	9 %
Ved ikke	4 %	10 %
Total	100 %	100 %
n	507	451

Tabel 26
Læreplaner – vurdering af hensigtsmæssighed

I hvilken grad vurderer du at det er hensigtsmæssigt at udforme skriftlige pædagogiske lærerplaner for børnenes ophold i SFO?	Ledere	Medarbejdere
I høj grad	22 %	18 %
I nogen grad	35 %	36 %
I mindre grad	25 %	26 %
Slet ikke	13 %	11 %
Ved ikke	5 %	9 %
Total	100 %	100 %
n	507	448

Lederne er mere positivt stemt over for *muligheden* for at indføre pædagogiske læreplaner end medarbejderne er. Medarbejderne er også lidt mere uafklarede, idet 10 % svarer "ved ikke" mod 4 % blandt lederne.

For begge grupper er tendensen i positiv retning, der er flere som "i høj grad" synes at læreplaner er muligt end som mener at de "slet ikke" er muligt.

Omkring *hensigtsmæssigheden* af læreplaner, ses samme mønster, om end der er lidt mindre forskel på ledere og medarbejdere. Også her ses en overvægt af positive svar, både når man sammenligner "i høj grad" med "slet ikke" og når man lægger de to yderste svarkategorier sammen således at "i høj grad" plus "i nogen grad" stilles over for "i mindre grad" plus "slet ikke".

En signifikanstest viser at der, ikke overraskende, er en klar sammenhæng mellem dem der finder det er muligt og dem der finder det er hensigtsmæssigt at udarbejde lærerplaner.

En lidt mere interessant sammenhæng ses i Tabel 27. Den viser, at SFO'er der deler børnene op, ser mere positivt på læreplanerne end SFO'er der ikke deler børnene op. Den bagvedliggende forklaring kan være, at tilhængerne af læreplaner i det hele taget er tilhængere af struktur og målrettethed i SFO'ernes virke, og derfor også tilhængere af læreplaner. Det samme mønster, om end ikke helt så tydeligt, ses også på medarbejdersiden (krydstabellen udeladt her).

Tabel 27
Sammenhæng mellem opdeling af børn og holdning til læreplaner (ledere)

	Hvordan deler I oftest børnene op i forbindelse med de planlagte aktiviteter?	
	Deler børnene op	Deler ikke børnene op
I hvilken grad vurderer du det er <i>muligt</i> at udforme pædagogiske læreplaner? – Andel der svarer "i høj grad"	28 %	18 %
I hvilken grad vurderer du det er <i>hensigtsmæssigt</i> at udforme pædagogiske læreplaner? – Andel der svarer "i høj grad"	27 %	15 %
n	296	209

En anden faktor der går hånd i hånd med holdningen til lærerplaner lader til at være centrum for den pædagogiske praksis – fællesskabet eller det enkelte barns udvikling. Som det fremgår af Tabel 28 er medarbejdere i SFO'er hvor der lægges vægt på det enkelte barns udvikling, i særlig grad positivt stemt overfor læreplaner. En tilsvarende, men dog ikke statistisk signifikant, tendens ses på ledersiden.

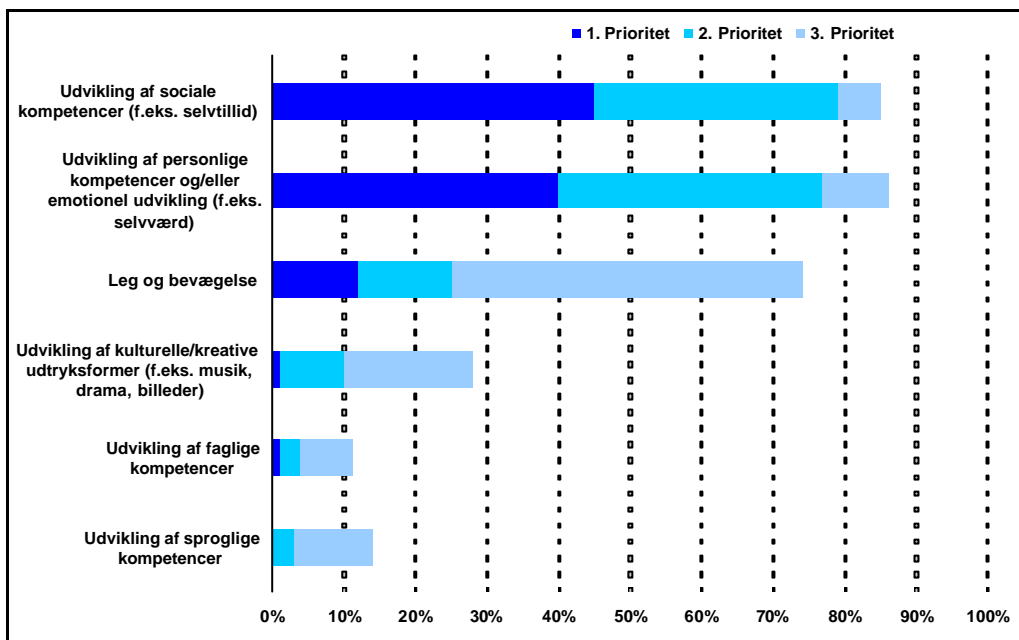
Tabel 28
Sammenhæng mellem det enkelte barn/fællesskabet og holdning til læreplaner (medarbejdere)

	Hvad oplever du, er mest i centrum for jeres pædagogiske praksis?	
	Fællesskabet	Det enkelte barns udvikling
I hvilken grad vurderer du det er <i>muligt</i> at udforme pædagogiske læreplaner? – Andel der svarer "i høj grad"	12 %	22 %
I hvilken grad vurderer du det er <i>hensigtsmæssigt</i> at udforme pædagogiske læreplaner? – Andel der svarer "i høj grad"	14 %	23 %
n	230	176

En mere detaljeret, statistisk analyse af hvad der påvirker holdningen til lærerplaner, ses i kapitel 8.

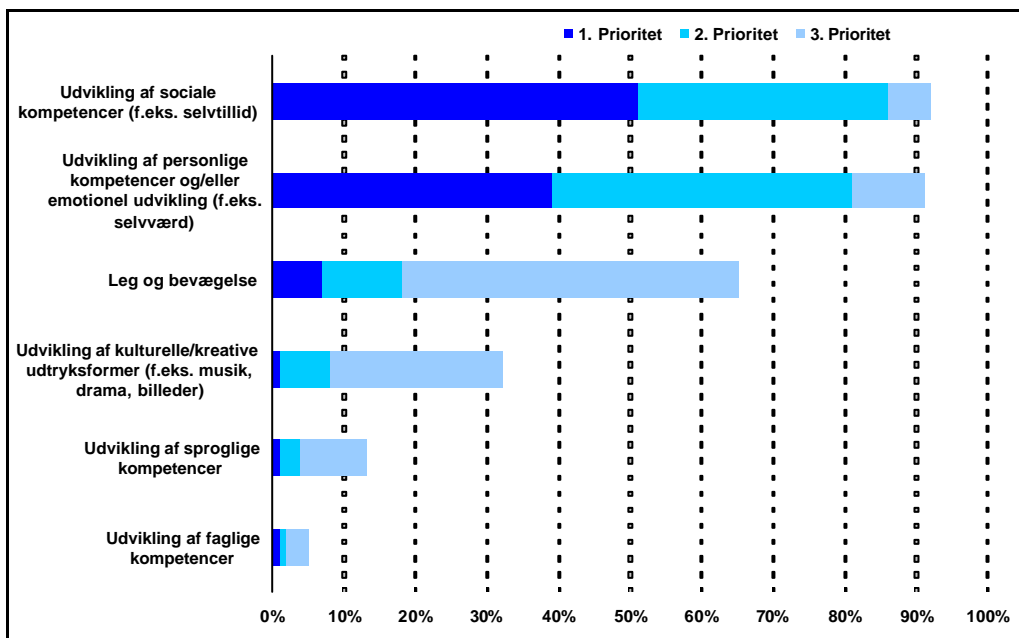
Holdningen til *indholdet* i eventuelle pædagogiske lærerplaner er sammenfattet i Figur 6 og Figur 7 herunder.

Figur 6
Medarbejdernes syn på indholdet af læreplaner

Sådan er der spurgt: "Hvad mener du lærerplanerne skal omhandle?" Antal respondenter, n, er mellem 344 og 371 for de tre prioriteringer.

Figur 7
Ledernes syn på indholdet af læreplaner

Sådan er der spurgt: "Hvad mener du lærerplanerne skal omhandle?" Antal respondenter, n, er mellem 381 og 393 for de tre prioriteringer.

Af figurerne fremgår, at det er udvikling af sociale og personlige kompetencer, der prioriteres højest, både blandt SFO-ledere og -medarbejdere.

Leg og bevægelse ligger på en tredjeplads i figurerne rangordning; det får ikke så hyppigt første prioritet, til gengæld får det ofte tredjeprioritet. I alt giver 74 % af medarbejderne og 65 % af lederne leg og bevægelse én eller anden prioritet som potentielt indhold i læreplaner.

Udvikling af faglige og af sproglige kompetencer prioriteres ikke så ofte, og ligger dermed i bunden af figuren. Det er den samme tendens som i Figur 3 og Figur 4, hvor understøttelse af udvikling fra undervisningen heller ikke blev set som den vigtigste opgave af de fleste SFO-medarbejdere og -ledere.

6 Pædagogiske målsætninger

Kapitlet sætter fokus på SFO'ernes pædagogiske målsætninger – deres tilblivelse, indhold, pædagogiske fundament, funktion, plads i bevidstheden, formidling og evaluering.

Først og fremmest viser Tabel 29 at et flertal på 87-89 % oplyser at have udarbejdet pædagogiske målsætninger for indholdet i deres SFO. Bevidstheden om målsætningerne er stor, det er kun 3 % af medarbejderne der ikke ved hvorvidt SFO'en har målsætninger.

Naturligt nok er det især medarbejdere med kortere anciennitet, der ikke er klar over om der findes pædagogiske målsætninger. Store SFO'er og SFO'er hvor lederen har høj anciennitet, har oftere udarbejdet pædagogiske målsætninger end andre.

Tabel 29
Pædagogiske målsætninger

Har I udarbejdet målsætninger for det pædagogiske indhold i jeres SFO?	Ledere	Medarbejdere
Ja	89 %	87 %
Nej	11 %	10 %
Ved ikke	-	3 %
Total	100 %	100 %
n	507	455

Anmærkning: I spørgeskemaet til lederne indgik ikke svarkategorien "Ved ikke".

Tabel 30 viser at målsætningerne ofte er udarbejdet selvstændigt for SFO'en samtidig med at SFO'en indgår i de fælles målsætninger for skolen. Det angiver 50 % af lederne og 46 % af medarbejderne. 26 % oplyser at have egne målsætninger der er en del af de fælles mål for hele skolen.

Tabel 30
Pædagogiske målsætninger som en del af skolens fælles målsætninger

Er SFO'ens målsætninger en del af skolens fælles målsætninger?	Ledere	Medarbejdere
Ja, målsætningerne for SFO'en er en del af skolens målsætninger	26 %	26 %
Nej, målsætningerne er udformet selvstændigt for SFO'en	24 %	26 %
SFO'en indgår i de fælles målsætninger for skolen og har desuden udformet selvstændige målsætninger	50 %	46 %
Ved ikke	-	3 %
Total	100 %	100 %
n	445	397

Anmærkning: I spørgeskemaet til lederne indgik ikke svarkategorien "Ved ikke".

Af krydstabellen i Tabel 31 ses at de SFO'er der er klart adskilt fra undervisningen, også er mere tilbøjelige til at have deres egne målsætninger, udformet selvstændigt for SFO'en.

Tabel 31
Sammenhæng mellem overgang SFO/undervisning og fælles målsætninger (ledere)

		Hvilket af de følgende udsagn passer bedst på din skole?	
		Glidende overgang ml. undervisning og SFO	Undervisningen og SFO klart adskilte
Er SFO'ens målsætninger en del af skolens fælles målsætninger?	Ja, målsætningerne for SFO'en er en del af skolens målsætninger	30 %	23 %
	Nej, målsætningerne er udformet selvstændigt for SFO'en	19 %	27 %
	SFO'en indgår i de fælles målsætninger for skolen og har udformet selvstændige målsætninger	52 %	50 %
Total		100 %	100 %
n		166	274

Det mest almindelige er at medarbejderne inddrages i udarbejdelsen af målsætningerne – 79 % oplyser at have deltaget i arbejdet. Det fremgår af Tabel 32.

Tabel 32
Medarbejderdeltagelse i udarbejdning af målsætninger

Har du selv deltaget i arbejdet med at udarbejde målsætningerne?	Medarbejdere
Ja	79 %
Nej	21 %
Total	100 %
n	396

Selve indholdet af de pædagogiske målsætninger er vist i Tabel 33.

Tabel 33
Indholdet af de pædagogiske målsætninger

Hvad omfatter jeres pædagogiske målsætninger?	Ledere	Medarbejdere
Mål for børnenes sociale udvikling	87 %	86 %
Mål for børnenes personlige udvikling	77 %	77 %
Mål for samarbejde mellem SFO og forældre	71 %	72 %
Beskrivelse af SFO'ens særlige rolle i børnenes tilværelse	61 %	66 %
Mål for omgangsformer	61 %	50 %
Mål for børnenes fysiske udvikling	53 %	54 %
Mål for samarbejde mellem undervisningsdelen og SFO-delen	43 %	33 %
Ved ikke	1 %	2 %
Andet	4 %	2 %
Total	458 %	442 %
n	455	400

Anmærkning: Tallene summerer til mere end 100 % fordi det er muligt at give mere end ét svar på spørgsmålet.

Tabellen viser at ledere og medarbejdere i stor udstrækning har samme opfattelse af hvad målsætningerne indeholder. Dog er der flere ledere som mener at målsætningerne rummer "mål for omgangsformer" og "mål for samarbejde mellem undervisnings- og SFO-delen".

De mest hyppigt nævnte indholdselementer er "mål for børnenes sociale udvikling", "mål for børnenes personlige udvikling" og "mål for samarbejde mellem SFO og forældre".

SFO-medarbejdere med høj anciennitet markerer i gennemsnit flere indholdselementer end medarbejdere med en lavere anciennitet.

Kendskabet til de pædagogiske målsætninger er i top, kun 1-2 % svarer "ved ikke" på spørgsmålet om indholdet.

Indholdet af lærerplanerne kan baseres på bestemte pædagogiske tilgange. Tabel 34 viser at halvdelen (af de SFO'er som har udarbejdet målsætninger) bruger bestemte pædagogiske tilgange som udgangspunkt.

Tabel 34
Pædagogiske tilgange

Tager jeres pædagogiske målsætninger udgangspunkt i bestemte pædagogiske tilgange?	Ledere	Medarbejdere
Ja	52 %	54 %
Nej	48 %	46 %
Total	100 %	100 %
n	449	383

Dem som bruger en bestemt pædagogisk tilgang, bruger faktisk ofte flere *forskellige* tilgange. Spørges der til hvilke tilgange der er tale om, oplyses nemlig i snit henholdsvis 2,9 (ledere) og 2,7 (medarbejdere) forskellige tilgange. Det viser Tabel 35.

Tabel 35
Indholdet af de pædagogiske tilgange

Hvis jeres pædagogiske målsætninger tager udgangspunkt i bestemte pædagogiske tilgange, hvilke(n) af de følgende er der da tale om?	Ledere	Medarbejdere
Rummelighed	62 %	61 %
Anerkendende praksis	52 %	36 %
De mange intelligenser	50 %	47 %
Selvbestemmelse	40 %	43 %
Relationspædagogik	34 %	29 %
Det kompetente barn	26 %	35 %
Læringsstile	18 %	15 %
Andet	8 %	6 %
Total	290 %	272 %
n	239	224

Anmærkning: Tallene summerer til mere end 100 % fordi det er muligt at give mere end ét svar på spørgsmålet.

Den hyppigst nævnte pædagogiske tilgang, både blandt ledere og medarbejdere, er "rummelighed". "Anerkendende praksis" er nummer to blandt ledere, men nævnes knap så ofte

blandt medarbejdere. Til gengæld peger medarbejderne oftere end lederne på "Det kompetente barn". "De mange intelligenser" nævnes også hyppigt, af 50 % af lederne og 47 % af medarbejderne.

Spørgsmål om pædagogiske tilgange viser en lidt større diskrepans mellem svar fra medarbejdere og fra ledere, formentlig fordi der er tale om ret abstrakte begreber som ikke alle kender og tillægger samme betydning. Det må formodes at lederne har et lidt større kendskab til de pædagogiske termer end medarbejderne, der ikke alle er pædagoguddannede.

En anden faktor er at lederne har en lidt anden hverdag end medarbejderne som antageligt har mere kontakt med børnene. Det kan også være forklaringen på at medarbejdere og ledere vurderer funktionen af de pædagogiske målsætninger lidt forskelligt. Se Tabel 36.

Tabel 36
De pædagogiske målsætnings funktion

Hvilken funktion vurderer du at de pædagogiske målsætninger har?	Ledere	Medarbejdere
De fungerer som rettesnor for den daglige praksis	37 %	29 %
De er en måde at sætte ord på de ting som vi allerede praktiserer	31 %	47 %
De skaber fælles faglighed i personalegruppen	32 %	23 %
Andet	1 %	1 %
Total	100 %	100 %
n	411	358

Tabel 36 viser at lederne i højere grad end medarbejderne finder, at de pædagogiske målsætninger fungerer som en rettesnor i dagligdagen og skaber fælles faglighed i personalegruppen. Omvendt angiver medarbejderne oftere end lederne at de pædagogiske målsætninger "er en måde at sætte ord på de ting som vi allerede praktiserer".

Dermed kan man sige at ledere tilskriver målsætningerne en lidt større styringsmæssig betydning udover deres værdi ved at italesætte den pædagogiske praksis.

Der er også forskel mellem hvornår ledere og medarbejdere tænker mest over de pædagogiske mål, se Tabel 37 herunder.

Tabel 37
Hvornår tænkes der over de pædagogiske mål?

Hvornår tænker du mest over pædagogiske mål?	Ledere	Medarbejdere
I den daglige omgang med børnene	37 %	49 %
Når vi planlægger særlige aktiviteter og temaer	20 %	23 %
På interne møder blandt medarbejderne	37 %	26 %
På møder med skolens ledelse	2 %	-
På ledermøder i kommunalt regi	0 %	-
I andre sammenhænge	3 %	1 %
Total	100 %	100 %
n	480	442

Anmærkning: I spørgeskemaet til medarbejdere indgik ikke svarkategorierne "På møder med skolens ledelse" og "På ledermøder i kommunalt regi".

Forskellene hidrører formentlig fra forskelle i arbejdsdagen: Eftersom medarbejderne i højere grad end lederne er i daglig kontakt med børnene, er det ikke så overraskende at de er mere tilbøjelige til at nævne det som en situation hvor der tænkes over pædagogiske mål.

Det omvendte gælder interne møder. For lederne fylder møder formentlig mere i dagligdagen end for medarbejderne, så det er i højere grad her at lederne tænker over de pædagogiske mål.

Noget tilsvarende ses i datamaterialet for pædagoger over for pædagogmedhjælpere, sidstnævnte tænker hyppigere over de pædagogiske mål i den daglige omgang med børnene. Ledere i store SFO'er er derimod endnu mere tilbøjelige end andre ledere til at tænke over de pædagogiske mål på interne møder, frem for i den daglige kontakt med børnene.

Hovedpointen er at de pædagogiske mål ser ud til at være ganske langt fremme i bevidstheden under det daglige arbejde, både hos ledere og hos medarbejdere.

En række signifikanstest (krydstabellerne ikke medtaget her) viser at der *ikke* er signifikant forskel på hvornår man tænker over de pædagogiske mål, afhængigt af om: a) børnene deles op eller ej, og b) om man mener det enkelte barn eller fællesskabet er mest i centrum. Dette gælder både for ledere og for medarbejdere.

Tabel 38
Formidling af de pædagogiske målsætninger

Hvordan formidler I SFO'ens pædagogik til forældre og andre i SFO'ens omverden?	Ledere	Medarbejdere
Via en folder	84 %	80 %
Mundtligt i den daglige kontakt med forældre og andre	71 %	66 %
Mundtligt ved møder	71 %	60 %
Via vores hjemmeside	52 %	41 %
Andet	8 %	3 %
Den formidles ikke	0 %	1 %
Ved ikke	0 %	2 %
Total	286 %	253 %
n	455	400

Anmærkning: Tallene summerer til mere end 100 % fordi det er muligt at give mere end ét svar på spørgsmålet.

Formidlingen af de pædagogiske målsætninger er vist i Tabel 38. Det hyppigst brugte medie er en folder, men den mundtlige formidling ved møder og i den daglige kontakt med forældrene, bruges også ofte, både af ledere og af medarbejdere.

En hjemmeside bruges af 52 % eller 41 % – afhængigt af om man spørger ledere eller medarbejdere.

Stort set ingen har skrevet de pædagogiske mål alene til skrivebordsskuffen, kun 1 % af medarbejderne oplyser at målene ikke formidles.

Alt i alt forstærker Tabel 38 indtrykket fra Tabel 37 af at de pædagogiske målsætninger spiller en ret aktiv rolle i dagligdagen på SFO'erne.

Tabel 39
Evaluering af de pædagogiske målsætninger

Hvor ofte evaluerer I jeres målsætninger?	Ledere	Medarbejdere
Flere gange om året	9 %	9 %
Mindst en gang om året	57 %	57 %
Mindst hvert andet år	24 %	21 %
Sjældnere end hvert andet år	10 %	13 %
Total	100 %	100 %
n	452	387

Evalueringen af målsætningerne finder typisk sted én gang om året. Det er mere almindeligt at evalueringen sker sjældnere, end at den sker flere gange om året.

Afslutningsvis er der i undersøgelsen stillet to spørgsmål til SFO-lederne om hvorvidt der på kommunalt niveau er formuleret målsætninger for SFO'en og om hvad disse i givet fald indeholder.

Tabel 40
Målsætninger på kommunalt niveau

Er der udformet målsætninger for SFO'ens virksomhed på kommunalt niveau?	Ledere
Ja	50 %
Nej	42 %
Ved ikke	9 %
Total	100 %
n	496

Tabel 41
Indholdet af målsætninger på kommunalt niveau

Hvad omhandler de målsætninger som er udformet på kommunalt niveau?	Ledere
Normering	19 %
Pædagogik	29 %
Både pædagogik og normering	50 %
Ved ikke	2 %
Total	100 %
n	245

Som det fremgår af Tabel 40 og Tabel 41 oplyser 50 % af lederne at der findes kommunalt udformede målsætninger for deres SFO. Hvor de kommunale målsætninger findes, omfatter de for 50 %'s vedkommende både pædagogik og normering. 29 % af de ledere der har kommunale målsætninger oplyser at de kun omfatter pædagogikken, og 19 % at de kun handler om SFO'ens normering.

7 SFO OG ANDRE FRITIDSTILBUD

Den sidste del af undersøgelsen handler som SFO'ernes samarbejde med andre lokale fritidstilbud.

Det er kortlagt hvorvidt der finder et samarbejde sted, med hvem det i givet fald sker, hvem der har taget initiativ til samarbejdet, og om det har udløst ekstra ressourcer. Spørgsmålene er udelukkende stillet til SFO-ledere.

Tabel 42
Samarbejde med andre fritidsklubber mv.

Samarbejder jeres SFO for øjeblikket med andre fritidsklubber og/eller foreninger, f.eks. svømmehal, fodboldklub eller spejdere?	Ledere
Ja	44 %
Nej	56 %
Total	100 %
n	507

Tabel 42 viser at 44 % har et samarbejde med andre fritidstilbud, og af Tabel 43 fremgår, at der især er tale om idrætsforeninger og fritidsklubber. Samarbejde med spejdere og ungdomsskoler er knap så almindeligt, det markeres af henholdsvis 19 og 9 %.

En del har svaret "andre" og har tilføjet oplysninger i fritekst i spørgeskemaet. En gennemlæsning viser at det især drejer sig om børnehaver og andre SFO'er.

Tabel 43
Samarbejdspartnere

Hvem samarbejder I med?	Ledere
Idrætsforeninger	56 %
Fritidsklubber	52 %
Spejdere	19 %
Ungdomsskoler	9 %
Andre	30 %
Total	166 %
n	224

Anmærkning: Tallene summerer til mere end 100 % fordi det er muligt at give mere end ét svar på spørgsmålet.

Ifølge SFO-lederne er det i de fleste tilfælde (55 %) dem selv der har taget initiativ til et eventuelt samarbejde. 41 % oplyser at det i nogle tilfælde er dem selv, i andre tilfælde fritidsklubberne/foreningerne der har taget initiativ.

Tabel 44
Initiativtagere til samarbejde

Hvem har taget initiativet til samarbejdet?	Ledere
Det har vi selv	55 %
Det har fritidsklubberne/foreningerne	17 %
I nogle tilfælde os selv, i andre tilfælde fritidsklubberne/foreningerne	41 %
Samarbejdet er kommet i gang på kommunalt initiativ	15 %
Total	128 %
n	224

Anmærkning: Tallene summerer til mere end 100 % fordi det er muligt at give mere end ét svar på spørgsmålet.

Det er et mindretal, 9 %, som oplyser at et eventuelt samarbejde har udløst ekstra ressourcer. Disse 9 % fordeler sig ligeligt mellem SFO'en, fritidsklubben og begge parter som modtagere af de ekstra ressourcer.

Tabel 45
Ekstra ressourcer som følge af samarbejde

Har jeres samarbejde med andre lokale fritidsklubber/foreninger udløst ekstra ressourcer?	Ledere
Ja, til SFO'en	3 %
Ja, til de deltagende fritidsklubber/foreninger	3 %
Ja, både til SFO'en og fritidsklubberne/foreningerne	3 %
Nej	91 %
Total	100 %
n	214

8 Bag om holdningen til læreplaner

Dette kapitel indeholder resultaterne fra en detaljeret, statistisk analyse af hvilke forhold der i undersøgelsen hænger sammen med holdningen til læreplaner. Det vil sige hvilke forhold der påvirker i hvilken grad man finder det hensigtsmæssigt at udforme skriftlige pædagogiske lærerplaner for børnenes ophold i SFO.

For at sikre det bedst mulige datagrundlag er de to undersøgelser (blandt henholdsvis medarbejdere og ledere) til dette formål lagt sammen så de behandles som ét datamateriale, med i alt 968 respondenter. Af den grund bruges i dette kapitel udtrykket "ansatte" til at dække over både medarbejdere og ledere.

Der er benyttet ordinal regressionsanalyse, en teknik der bruges til at forklare variationer i spørgsmål med rangordnede svarkategorier, som f.eks. netop spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af pædagogiske lærerplaner. I det spørgsmål er der benyttet en ordinal svarskala med værdierne: "I høj grad", "I nogen grad", "I mindre grad" og "Slet ikke".

Der er undersøgt en lang række mulige forklarende variabler. Overordnet set peger analyserne på tre typer af forhold, som er med til at bestemme i hvilken grad medarbejdere og ledere vurderer at det er hensigtsmæssigt at udforme skriftlige pædagogiske læreplaner:

- Organisatoriske forhold og praksis
- Baggrund og individuelle karakteristika
- Holdning til andre faglige spørgsmål

Tabel 46-Tabel 48 indeholder en oversigt over de variabler der ses at have en signifikant betydning for holdningen til lærerplaner. Først ses på variabler der siger noget om SFO'ernes organisatoriske forhold og praksis.

Tabel 46
Organisatoriske forhold med betydning for holdningen til læreplaner

Variabel	Sammenhæng	Betydning
Type af SFO (friskole/folkeskole)	Ansatte i SFO'er under friskoleloven finder det mindre hensigtsmæssigt at udforme læreplaner end ansatte i SFO'er under folkeskoleloven.	Stor (0,69)
Opdeling af børn i forbindelse med planlagte aktiviteter	Ansatte i SFO'er hvor børnene ikke deles op finder det mindre hensigtsmæssigt at indføre læreplaner end ansatte i institutioner hvor børnene deles op.	Mellem (0,40)
Selvstændige pædagogiske målsætninger	Ansatte i SFO'er med selvstændige målsætninger finder det mindre hensigtsmæssigt at indføre læreplaner end ansatte i SFO'er hvor målsætningerne er en del af skolens.	Lille (0,37)
SFO'ens størrelse	Ansatte i SFO'er med få børn finder det mindre hensigtsmæssigt at indføre læreplaner end ansatte i SFO'er med mange børn.	Lille (0,34)

Anm.: Tabellen sammenfatter resultaterne af en række ordinale regressionsanalyser. Som den afhængige variabel er brugt spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af læreplaner. Værdien i parentes er et udtryk for den pågældende variabels indflydelse på holdningen til lærerplaner. Værdier på under 0,4 kategoriseres her som "lille" indflydelse; fra 0,4 til 0,6 som "mellem"; mens 0,6 og derover kategoriseres som "stor" indflydelse.

Som det fremgår af tabellen har det stor betydning for vurderingen af læreplaner hvorvidt der er tale om en almindelig SFO eller en SFO på en friskole. Ansatte ved friskoler er generelt mere skeptiske overfor læreplaner.

Samtidig har det betydning for vurderingen af læreplaner om der er tradition for at dele børnene op (eksempelvis efter alder eller køn). Således vurderer ansatte i de institutioner hvor man deler børnene op i højere grad end andre, at det ville være hensigtsmæssigt at indføre læreplaner.

Antallet af børn og formuleringen af pædagogiske målsætninger spiller også ind over for holdningen til læreplaner, men dog i mindre grad end de to ovennævnte forhold. Her er sammenhængen den at ansatte i institutioner med mange børn generelt er mere positivt indstillede end ansatte i institutioner med få børn. Og ansatte i institutioner med selvstændige målsætninger er mindre positivt indstillede.

Tabel 47
Individuelle karakteristika med betydning for holdning til læreplaner

Variabel	Sammenhæng	Betydning
Stilling (medhjælper/pædagog/leder)	Pædagogmedhjælperne vurderer det mindre hensigtsmæssigt at udforme læreplaner end pædagoger og ledere gør.	Mellem (0,56)
Anciennitet	Jo højere anciennitet folk har, jo mindre hensigtsmæssigt vurderer de at læreplaner er.	Mellem (0,46)
Køn	Mænd giver læreplaner en mindre favorabel vurdering end kvinder gør.	Mellem (0,41)

Anm.: Tabellen sammenfatter resultaterne af en række ordinale regressionsanalyser. Som den afhængige variabel er brugt spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af læreplaner. Værdien i parentes er et udtryk for den pågældende variabels indflydelse på holdningen til lærerplaner. Værdier på under 0,4 kategoriseres her som "lille" indflydelse; fra 0,4 til 0,6 som "mellem"; mens 0,6 og derover kategoriseres som "stor" indflydelse.

Blandt de individuelle karakteristika er det først og fremmest stilling, som er afgørende for holdningen til læreplaner. Pædagogmedhjælperne skiller sig her ud fra ledere og pædagoger ved generelt at være mere skeptiske overfor det hensigtsmæssige i at indføre læreplaner. Derimod er der ikke indbyrdes forskel på ledere og pædagogers holdninger. Dette kunne tyde på at det i højere grad er den faglige baggrund end de hierarkiske skel, som har betydning for holdningen til læreplaner.

De ansattes anciennitet spiller også en betydelig rolle for holdningen til læreplaner. Nystartede vurderer i højere grad at skriftlige læreplaner kunne være hensigtsmæssige end ansatte med høj anciennitet. Samtidig viser der sig en sammenhæng mellem køn og holdning til læreplaner, hvor mænd generelt vurderer læreplaner som mindre hensigtsmæssige end kvinder gør.

Tabel 48
Faglige holdninger med betydning for holdning til læreplaner

Variabel	Sammenhæng	Betydning
Holdning til hvorvidt børn bør have mest mulig valgfrihed eller bør tilskyndes til at deltage i aktiviteter der svarer til deres behov	Ansatte som mener at børn bør have mest mulig valgfrihed i deres aktiviteter ser mere kritisk på det at udforme læreplaner end ansatte som mener at børn bør tilskyndes til at deltage i bestemte aktiviteter	Stor (0,84)
Vurdering af hvorvidt en af SFO'ens vigtigste opgaver er at understøtte aktiviteter som foregår i undervisningen	Ansatte der prioriterer understøttelsen af aktiviteter i undervisning som én af de tre vigtigste opgaver for SFO, mener at læreplaner er mere hensigtsmæssige end dem der ikke prioriterer understøttelse af undervisningen	Stor (0,60)
Fællesskabet eller det enkelte barns udvikling i centrum for den pædagogiske praksis	Ansatte der oplever at det enkelte barns udvikling er mest i centrum for SFO'ens pædagogiske praksis, er mere positivt stemt overfor lærerplaner end andre	Lille (0,25)

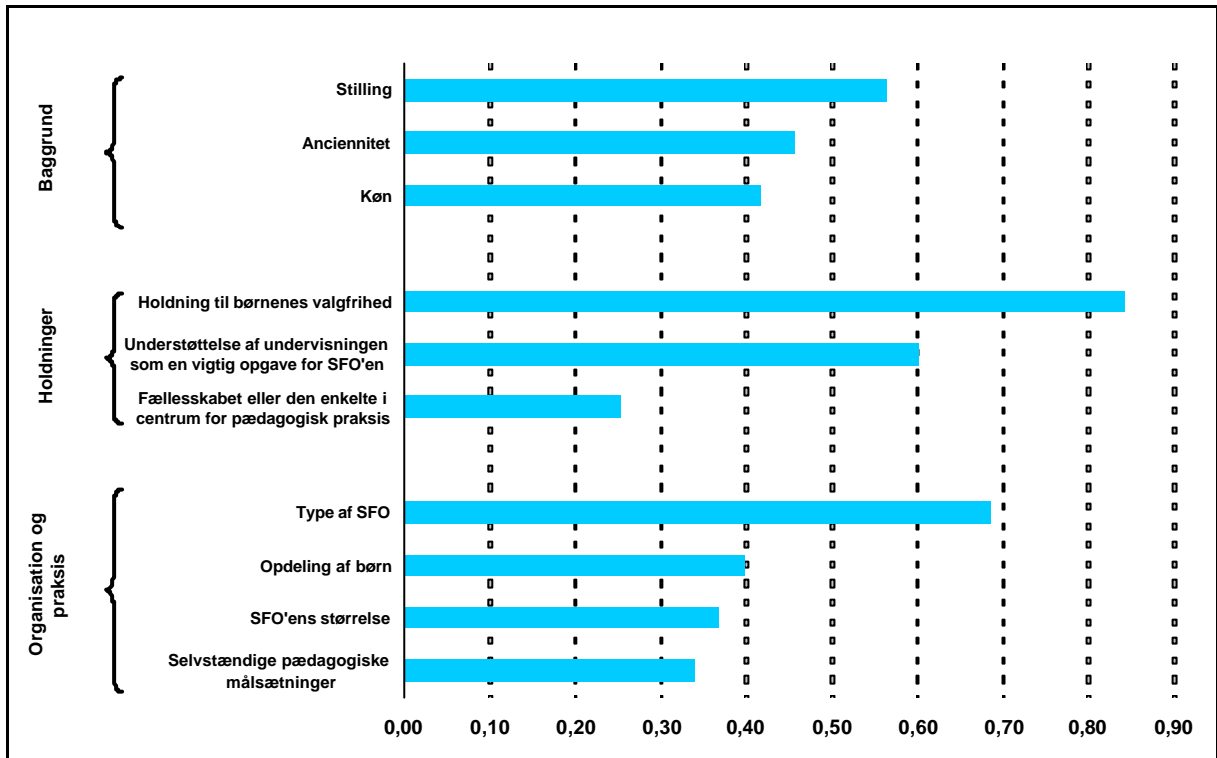
Anm.: Tabellen sammenfatter resultaterne af en række ordinale regressionsanalyser. Som den afhængige variabel er brugt spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af læreplaner. Værdien i parentes er et udtryk for den pågældende variabels indflydelse på holdningen til lærerplaner. Værdier på under 0,4 kategoriseres her som "lille" indflydelse; fra 0,4 til 0,6 som "mellem"; mens 0,6 og derover kategoriseres som "stor" indflydelse.

Stillingtagen til specifikke spørgsmål følger ofte et sæt af bredere overbevisninger. For at undersøge om dette er tilfældet med hensyn til indførelsen af skriftlige læreplaner, er der inddraget et antal holdningsspørgsmål i analysen. Det viser sig her at der er en stærk sammenhæng mellem stillingtagen til børns selvbestemmelse og vurdering af det hensigtsmæssige i læreplaner. Ansatte som prioriterer "tilskyndelse" over "valgfrihed" vurderer således i højere grad læreplaner som hensigtsmæssige. Tilsvarende er dem som sætter "det enkelte barns udvikling" mest i centrum for den pædagogiske praksis også mere positivt indstillede overfor læreplaner end dem, som sætter "fællesskabet" mest i centrum for den pædagogiske praksis. Betydningen er dog relativt lille sammenlignet med de øvrige forhold. Endelig viser det sig, ikke overraskende, at ansatte som vurderer at én af SFO'ens vigtigste opgaver er at understøtte undervisningen, i højere grad vurderer læreplaner som hensigtsmæssige.

Resultaterne fra den multivariate, ordinale regressionsanalyse er sammenfattet i Figur 8, som angiver den maksimale betydning af de enkelte variabler. Med "maksimal betydning" menes hvad der sker med det forventede svar når man går fra den ene ende til den anden ende af svarskalaen for den uafhængige variabel. Eksempelvis hvor meget det betyder for holdningen til læreplaner at gå fra at være en "lille" SFO (med under 70 børn) til at være en "stor" SFO (med over 140 børn). Tallet på den vandrette akse er således et udtryk for den pågældende variabels maksimale indflydelse på holdningen til lærerplaner.

Det ses i Figur 8 at både holdningsmæssige, organisatoriske og individuelle forhold spiller ind på holdningen til, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at udarbejde lærerplaner.

Figur 8
En model for SFO-ansattes vurdering af læreplaner

Anm.: Tabellen sammenfatter resultaterne af en række ordinale regressionsanalyser. Som den afhængige variabel er brugt spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af læreplaner. Værdierne på den vandrette akse er et udtryk for den pågældende variabels indflydelse på holdningen til lærerplaner (arbitrære enheder).

9 BAGGRUNDSOPLYSNINGER OM DELTAGERE

Undersøgelsen indeholder nogle baggrundsoplysninger om de medvirkende. I de fleste tilfælde stammer disse fra spørgeskemaet, i enkelte tilfælde har oplysningerne på forhånd været til rådighed fra Danmarks Statistik.

Disse oplysninger er ikke en del af den egentlige undersøgelse, men indgår dels for at belyse repræsentativiteten, dels for at blive brugt som baggrundsvariabler i en nærmere analyse af datamaterialet. Derfor er tabellerne ikke kommenterede.

På medarbejdersiden er der kigget systematisk på hvorvidt køn, anciennitet, stilling (pædagog/-medhjælper) har nogen indflydelse på de øvrige svar. På ledersiden er der endvidere set på antal børn og SFO'ens belastningsgrad. Disse sammenhænge er kommenteret i rapporten, i det omfang de har været signifikante og interessante for konklusionen.

Tabel 49

Køn

Angiv venligst dit køn	Ledere	Medarbejdere
Mand	34 %	19 %
Kvinde	66 %	81 %
Total	100 %	100 %
n	509	454

Tabel 50

Anciennitet

Hvor lang tid har du arbejdet i SFO (såvel denne som andre)? Hvor længe har du fungeret som SFO-leder?	Ledere	Medarbejdere
Under 1 år	9 %	8 %
2-3 år	17 %	21 %
4-5 år	15 %	22 %
6 år eller derover	59 %	49 %
Total	100 %	100 %
n	507	453

Tabel 51

Stillingsbetegnelse

Hvad er din stilling?	Medarbejdere
Pædagog	76 %
Pædagogmedhjælper	24 %
Total	100 %
n	454

Tabel 52
Antal børn

Hvor mange børn er indskrevet i din SFO?	Ledere
Op til 70 børn	35 %
71-140 børn	36 %
141 børn og derover	29 %
Total	100 %
n	510

Tabel 53
Tilbud til børnehavebørn

Er der tilbud til børn i børnehavealderen i jeres SFO? (Udover ordninger med fremrykket indskrivning/1. maj børn og lign.)	Ledere
Ja	18 %
Nej	82 %
Total	100 %
n	507

Tabel 54
Belastningsgrad

Hvordan er SFO'ens belastningsgrad? (Skriv antal børn pr. medarbejder. Hvis I opererer med forskellige belastningsgrader, skriv venligst gennemsnitligt antal børn pr. medarbejder)	Ledere
1,0 til 12,0 børn pr. medarbejder	24 %
12,1 til 14,0 børn pr. medarbejder	33 %
14,1 til 16,0 børn pr. medarbejder	26 %
16,1 eller flere børn pr. medarbejder	18 %
Total	100 %
n	468

Tabel 55
Udvikling i belastningsgrad

Er belastningsgraden større eller mindre i dag sammenlignet med for tre år siden?	Ledere
Belastningsgraden er større i dag	50 %
Belastningsgraden er uændret	37 %
Belastningsgraden er mindre i dag	7 %
Ved ikke	5 %
Total	100 %
n	506

10 METODE

Dette metodekapitel redegør for fremgangsmåden ved gennemførelsen af de to spørgeskemaundersøgelser der ligger bag rapporten. Der ses også på hvilke usikkerheder og fejlkilder undersøgelserne kan være behæftet med.

Om selve rapportens analytiske tilgang, kan siges at der for hovedsageligt er tale om deskriptive metoder. For at afdække gennemgående strukturer i datamaterialet, er alle spørgsmål dog blevet krydstabuleret med en række baggrundsvariabler: Køn, anciennitet, stillingskategori, SFO-størrelse og udvikling i belastningsgrad. Hvor der er konstateret signifikante sammenhænge, der samtidigt skønnes at være interessante og relevante for undersøgelsens problemstilling, er disse nævnt i rapporten.

10.1 Overordnet fremgangsmåde

De to spørgeskemaundersøgelser, rettet dels mod medarbejdere dels mod ledere i SFO'er, er gennemført postalt. SFO'erne er blevet skriftligt anmodet om at deltage, med et brev stilet til SFO-lederen, indeholdende to spørgeskemaer (et til lederen selv, et til en medarbejder) samt to frankerede svarkuverter.

Adresseoplysningerne til SFO'erne stammer fra Danmarks Statistik. Udvælgelsen er sket stratificeret tilfældigt – i hver kommune er udvalgt et antal tilfældige SFO'er proportionalt med kommunens andel af samtlige SFO'er i landet.

På medarbejderniveau er udvælgelsen sket ved at lederen er blevet bedt om at give skemaet til den medarbejder der sidst havde fødselsdag. Metoden er det såkaldte fødselsdagskriterium og giver erfaringsmæssigt en udvælgelse der er så godt som tilfældig.

Der er altså tale om en stikprøveundersøgelse med tilfældig udvælgelse, og standardmetoder til beregning af usikkerheder og gennemførelse af statistiske test kan anvendes.

De SFO'er der ikke i første omgang besvarede begge spørgeskemaer, fik en skriftlig påmindelse og tilbud om fremsendelse af nye skemaer.

Alt i alt strakte dataindsamlingen sig fra den 25. maj til den 22. juni 2005.

10.2 Stikprøvestørrelse og -usikkerhed

I lederundersøgelsen indgår svar fra 510 respondenter, i medarbejderundersøgelsen medvirker 458.

Mange, men ikke alle, af respondenterne i de to undersøgelser kommer fra samme SFO. I alt er 546 SFO'er repræsenteret i undersøgelsen, heraf 422 med svar fra både medarbejder og leder, 88 med svar kun fra lederen og 36 med svar kun fra medarbejderen.

Den samlede liste med SFO'er fra Danmarks Statistik rummer kontaktoplysninger på i alt 1789 institutioner. Dermed omfatter undersøgelsen næsten en tredjedel af alle landets SFO'er.

Den statistiske usikkerhed som tallene fra undersøgelsen er underlagt, skyldes at der er tale om stikprøveundersøgelser – det er ikke alle SFO-ledere og -medarbejdere der har deltaget. Tabel 56 herunder viser den statistiske usikkerhed som funktion af stikprøvestørrelse og den andel der vurderes.

Tabel 56
Statistisk usikkerhed

		Antal respondenter			
		200	300	400	500
Andel der estimeres	50 %	± 6,9	± 5,7	± 4,9	± 4,4
	40 %	± 6,8	± 5,5	± 4,8	± 4,3
	30 %	± 6,4	± 5,2	± 4,5	± 4,0
	20 %	± 5,5	± 4,5	± 3,9	± 3,5
	10 %	± 4,2	± 3,4	± 2,9	± 2,6

Eksempel: Ud af 500 respondenter oplyser 50 % at SFO'en har sit eget forældreråd. Den statistiske usikkerhed er ±4,4 procentpoint, så det korrekte tal skal sandsynligvis findes i intervallet 50 % ± 4,4, det vil sige imellem 45,6 % og 54,4 %.

I praksis er usikkerheden lidt mindre, særligt i lederundersøgelsen, fordi stikprøven udgør en ganske stor del af hele populationen af SFO-ledere.

Når der i rapporten indgår krydstabeller, er der brugt χ^2 -test for at afgøre om de observerede sammenhænge er statistisk signifikante.

10.3 Fejlkilder og datakvalitet

Udover de nævnte usikkerheder, kan spørgeskemaundersøgelser være behæftet med visse fejlkilder. Den væsentligste af disse er såkaldt systematisk frafald – når en bestemt gruppe af medvirkende har en større tilbøjelighed end andre til ikke at deltage.

En indikator for potentielle skævheder hidrørende fra systematisk frafald er gennemførelsesprocenten. I både leder- og medarbejderundersøgelsen er der sendt spørgeskemaer ud til i alt 902 SFO'er. En mindre del af disse viste sig at være lukkede eller på anden vis uden for målgruppen, så det reelle antal kontaktede SFO'er er 887.

Lederundersøgelsen endte med i alt 510 svar, hvilket giver en gennemførelse på 57 %. Medarbejderundersøgelsen endte med i alt 458 svar, en gennemførelse på 52 %. Disse gennemførelsesprocenter ligger på niveau med det forventede for en undersøgelse af denne karakter, og er tilstrækkeligt til at generere et datamateriale der muliggør de ønskede analyser.

I Tabel 50 og Tabel 51 i forrige kapitel er det bemærkelsesværdigt at ancienniteten blandt de medvirkende deltagere er ret høj, 49 % af medarbejderne har arbejdet i SFO i mere end 6 år, og at det store flertal, 76 %, er uddannet pædagog. Det er ikke umiddelbart muligt at kontrollere disse tal fra andre kilder, så det er svært at sige om de afspejler virkeligheden eller om erfarne pædagoger er overrepræsenterede blandt medarbejderne. Eftersom pædagoger formentlig oftere arbejder fuld tid sammenlignet med pædagogmedhjælpere, er det ikke utænkeligt at denne gruppe har haft større chance for at medvirke på trods af at fødselsdagskriteriet skulle sikre ens udvalgssandsynlighed.

Der er endvidere gennemført en frafaldsanalyse for at konstatere om der var en klar systematik i frafaldet, altså om det var en bestemt type SFO'er der undlod at besvare spørgeskemaet.

Det kan konstateres at små SFO'er, med under 70 børn, var en smule mindre tilbøjelige til at deltage. Der skulle have været 35 % SFO'er med under 70 børn, det faktiske tal i undersøgelsen er 29 %.

Der korrigeres for denne skævhed ved at veje datamaterialet, det vil sige at små SFO'er tillægges en lidt større vægt end store SFO'er for at kompensere for at de er underrepræsenterede.

I Tabel 57 ses den faktiske, uvejede fordeling af det samlede datamateriale for de to undersøgelser, og i Tabel 58 ses den ønskede fordeling. Hver respondent er blevet tildelt en vægt, så den faktiske fordeling svarer til den ønskede, i både leder- og medarbejderundersøgelsen.

Tabel 57
Uvejete fordeling af respondenter (ledere og medarbejdere)

	Friskoler	Folkeskoler	Total
Op til 70 børn	9 %	20 %	29 %
71-140 børn	5 %	33 %	38 %
141 børn og derover	3 %	31 %	34 %
Total	17 %	83 %	100 %
n	164	802	966

Tabel 58
Vejematrix

	Friskoler	Folkeskoler	Total
Op til 70 børn	12 %	23 %	35 %
71-140 børn	5 %	31 %	36 %
141 børn og derover	2 %	27 %	29 %
Total	20 %	80 %	100 %

Det er TNS Gallups vurdering, at begge undersøgelser efter vejning giver et retvisende billede af virkeligheden på danske SFO'er, og der ikke er nogen grund til at formode at der i undersøgelsen er væsentlige fejlkilder.

10.4 Validering af spørgeskema

Før spørgeskemaet blev udsendt, blev det underkastet en grundig valideringsprocedure for at sikre at spørgsmål og svarkategorier var forståelige, udtømmende og relevante for modtagerne.

Valideringen bestod dels af to fokusgrupper, dels af telefonisk pilottest med et antal respondenter.

Fokusgrupperne blev afholdt af TNS Gallup med deltagelse fra EVA. Der deltog syv ledere og ni medarbejdere i hver sin gruppe. Arbejdet i grupperne faldt i to dele: Først var der en

åben diskussion af de temaer der indgår i undersøgelserne, dernæst blev der udleveret en foreløbig udgave af spørgeskemaet som deltagerne læste igennem og kommenterede.

Pilottestene blev efterfølgende gennemført telefonisk med en opdateret version af spørgeskemaet, fremsendt til syv SFO-ledere og fem SFO-medarbejdere (der ikke havde deltaget i fokusgrupperne). Pilottesten fungerede som et endeligt tjek for spørgeskemaets forståelighed.

Fokusgrupper og pilottest blev afrapporteret særskilt med en liste over anbefalede ændringer og justeringer af spørgeskemaet. Efter fokusgruppernes foreslåede ændringer var blevet indført, gav pilottestene kun anledning til mindre yderligere rettelser.

Deltagerne i fokusgrupper og pilottest deltog ikke i den efterfølgende spørgeskemaundersøgelse.

Det er TNS Gallups vurdering, at det endelige spørgeskema er af en høj kvalitet og velegnet til at belyse undersøgelsesernes problemstillinger.